

‘UITLEGGEN WAAROM IETS GEBEURT IS ZÓ BELANGRIJK’

drs. Rita Verdonk

Tekst: Jacques Geluk | Fotografie: Walter Kallenbach

Ik geef colleges leiderschap aan de Netherlands Business Academy (NBA) en dan zitten er in de zaal post-HBO-mensen die ademloos luisteren naar de casussen uit mijn carrière en, als dat zo uitkomt, vertalen naar actuele situaties. Daar sta ik steeds weer van versteld. Persoonlijk, algemeen en bedrijfs-leiderschap, ik heb het allemaal meegemaakt”, vertelt Rita Verdonk, “waarbij mijn hart sneller klopt als ik denk aan mijn vele jaren in het openbaar bestuur. Daar wil ik weer naar terug.” Het boeiendste van alles vindt Rita kennis overbrengen, het liefst interactief, en culturen veranderen. “Mensen meekrijgen, of het nu in een bedrijf of op een ministerie is. Ze een veilige werkomgeving bieden en tegelijk motiveren resultaten te behalen. Het is lopen op een evenwichtskoord, maar als je net iets meer uit je mensen kunt halen dan ze zelf voor mogelijk houden, is dat heel bevredigend.”

Rita heeft dat allereerst gedaan in de gevangenis van Scheveningen. “Ik kwam binnen met het ideaal wat te doen voor de gedetineerden, maar werd aangesteld als adjunct-directeur voor het personeel. De tegenstelling vrijheid-onvrijheid zorgt voor een extra spanningsveld en is bepalend voor de cultuur in een penitentiaire inrichting. Al na enkele maanden wist ik dat mijn respect in de eerste plaats moest uitgaan naar de bewaarders, die ik moest ondersteunen, motiveren en stimuleren in hun omgang met gedetineerden. Ik wilde een vertrouwensband creëren. Als directielid besef je niet altijd waar cipiers mee te maken hebben. Sommige gebeurtenissen in de gevangenis zijn nog dagen daarna merkbaar.” Het is Rita’s eerste baan in de uitvoering, die de basis is voor haar overtuiging dat mensen die te maken hebben met gedetineerden, jeugdige overtreeders en vreemdelingen moeten weten dat ze steun verdienen en krijgen. “Dat werkt beide kanten op, want daardoor zijn ze ook gemotiveerder en doen ze hun werk nog beter.”

Sowieso vindt Rita dat degenen die ons beschermen meer waardering verdienen, waar ze nu soms zelfs ‘ten onrechte’ in de beklagdenbank terecht komen. “Een Haagse politiemans heeft een meisje dat op straat stond te koukleumen en geen geld had voor openbaar vervoer naar huis gebracht. De volgende dag wordt hij op het matje geroepen. De moeder heeft geklaagd. Het meisje zou door die gebeurtenis

een stigma hebben opgelopen.” De omgekeerde wereld volgens Rita. “Hoe kun je zo als politieagent functioneren? Als het mijn dochter was geweest, zou ik die man hebben bedankt. En nog wat: omstanders maken veel filmpjes van politieacties, maar vooral van de momenten dat agenten ingrijpen. Van wat eraan is voorafgegaan zijn meestal geen beelden, waardoor een vertekend beeld ontstaat.”

VEILIGHEID: DE ANDERE WERELD

Veiligheid is ook een onderwerp dat Rita Verdonk na aan het hart ligt en waarover ze graag spreekt. Door haar kennis kan ze ook actuele onderwerpen, zoals de invoering van de Aftapwet, duiden en uitleggen waarom de overheid vindt dat die nodig is. Als voormalig directeur Staatsveiligheid bij de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), de voorloper van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), kent ze die ‘andere wereld’ als geen ander en weet ze hoe cruciaal informatie is. Onze ‘geheime dienst’ heeft immers tot taak ‘onzichtbare dreigingen voor de nationale veiligheid zichtbaar te maken. In de wet staat onder andere dat de inlichtingendiensten op zoek naar een terrorist al het dataverkeer in een bepaalde buurt mogen verzamelen. “Men roept dan heel gemakkelijk dat iedereen onder het mom van veiligheid wordt afgeluisterd. Dat is niet zo. Degenen die protesteren doen de waarheid geweld aan. De diensten willen criminelen, zedendelinquenten, geradicaliseerde mensen en mogelijke terroristen pakken voordat ze toeslaan. Om dat te kunnen doen is het soms nodig dataverkeer te onderscheppen, maar met de gegevens van mensen als jij en ik die er niets mee te maken hebben gebeurt niets. De AIVD heeft niet eens de capaciteit daar wat mee te doen en wil dat ook niet. Bovendien zijn in de wet allerlei toetsmomenten opgenomen die de privacy van burgers beschermen. Privacy is belangrijk, de opsporing van criminelen en terroristen ook.” Hoe deze wet probeert daarin een balans te vinden kan Rita haarfijn vertellen, maar Nederland kent nog een mooi systeem om bijvoorbeeld mogelijke terroristen vroegtijdig op te sporen. “Ons netwerk van wijkagenten. Zij weten wat er in hun buurt gebeurt en voelen vanuit hun botten wat er aan de hand is. Zij signaleren dingen en hebben de informatie die we niet uit data kunnen filteren.” >>

Over immigratie, integratie, het gevangeniswezen en veiligheid heeft iedereen wel een oordeel, maar vaak is dat gebaseerd op aannames en ‘van horen zeggen’. Mensen maken zich bijvoorbeeld boos over aantasting van de privacy en geloven niet dat de omstrede Aftapwet slechts bedoeld is om terroristen en criminelen bij voorbaat te slim af te zijn. Rita Verdonk heeft op al deze terreinen – én als ondernemer – veel kennis en ervaring en kan precies uitleggen hoe het zit. “Die uitleg ontbreekt nu vaak en is zo belangrijk om voldoende maatschappelijk draagvlak voor noodzakelijke maatregelen te creëren.” Bovendien breekt ze een lans voor de beveiligers van ons land.

‘MENSEN HEBBEN ER WEL EEN PROBLEEM MEE ALS DE OVERHEID TE GEMAKKELIJK DE KNIP TREKT VOOR NIEUWKOMERS’

VREEMDELINGENZAKEN

In haar tijd als minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie heeft Rita net als nu te maken met een vluchtelingenstroom. “Ik wil allereerst duidelijk maken dat echte vluchtelingen welkom zijn en hier een veilige haven moeten vinden. Ze moeten snel hulp krijgen, Nederlands kunnen leren en het is fantastisch als ze Nederlandse maatjes krijgen die hen de weg wijzen. Het is wel dubbel. Je kunt iedereen het beste, maar kunt dat niet aan iedereen geven. Vluchtelingen die afkomstig zijn uit veilige landen of mensen met alleen een economisch motief moeten zo snel mogelijk het land weer uit, al was het maar om het maatschappelijk draagvlak te behouden voor asielzoekers die onze hulp echt nodig hebben.” Onder Rita Verdonk als minister zijn heel wat mensen teruggestuurd. “Toen kreeg ik vaak de kritiek dat ik een harde was, maar inmiddels hoor ik vaak dat ik mijn tijd vooruit was.” Nederlanders doen tegenwoordig over het algemeen niet moeilijk als ‘gelukzoekers’ uit veilige landen terugmoeten, maar met mensen met een verblijfstatus die meedoen en hun eigen broek ophouden hebben ze meestal geen moeite. Tenzij zich oneerlijke situaties voordoen. Rita: “Mensen hebben er wel een probleem mee als de overheid te gemakkelijk de knip trekt voor nieuwkomers. Ze krijgen zelfs een gemeubileerde woning, terwijl autochtonen soms al jarenlang op een wachtlijst staan, of ontvangen een uitkering die oorspronkelijke Nederlanders in een op het oog soortgelijke situatie niet krijgen. Daardoor vermindert het maatschappelijk draagvlak weer. Het is zo belangrijk dat bestuurders altijd uitleggen waarom ze waar mee bezig zijn.”

MENSEN ALTIJD ANTWOORD GEVEN

“In de politiek heb ik vaak meegemaakt dat er ineens een gezin voor mijn neus stond, dat daar door hulpverleners was neergezet. Ze vertelden mij dan vaak hun zielige verhaal. Dat zou ik in hun positie ook doen! Natuurlijk wilde ik dan tegen hen zeggen dat ze hier lekker konden blijven wonen, maar dat kon en kan niet. Zo zit ons systeem niet in elkaar. Ik heb altijd beloofd naar hun dossier te kijken en een bericht te sturen. Dat is er altijd gekomen. Dat gebeurde in mijn tijd helaas niet altijd of ze kregen van ambtenaren een tekstje terug dat bestond uit geknipte en geplakte alinea’s. Ik wilde alle antwoorden allemaal zelf zien en tekenen. Mensen waardeerden dat enorm. Ik zeg het nogmaals, uitleggen is zo belangrijk!” Dat geldt ook in andere situaties. “Gedetineerden krijgen nu in bepaalde gevangenissen de sleutel van hun cel. Het publiek snapt daar niets van. Bezuinigingen, dat is de voornaamste reden. Dat was toen ik minister was ook al zo. De maatschappelijke verantwoordiging was groot toen gevangenen televisie op cel kregen en de overheid heeft slecht uitgelegd waarom dat zo was. Er was te weinig personeel, dus moesten de gevangenen langer opgesloten zijn en zichzelf vermaken. Nadeel van de maatregel was dat het wel onveiliger werd voor de overige bewaarders.”

PRAKTIJK KENNEN IS BELANGRIJK

Ten slotte vertelt Rita Verdonk dat ze is meegelopen met zowel de gewone politie als de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). “Ik wilde weten hoe ze communiceren met de mensen met wie zij te maken hebben, zodat ik ook tijdens een debat in de Tweede Kamer precies wist waarover ik sprak. Alleen dan kon ik mensen goed van repliek dienen. Bijvoorbeeld als het ging over het terugsturen van kinderen van uitgeprocedeerde asielzoekers. Een gevoelig onderwerp. Dan legde ik, net als ik dat tijdens een lezing doe, uit dat ik de weerstand daartegen snap, maar dat de schuld ligt bij de ouders. Die weten allang dat ze terug moeten, maar laten hun kinderen des-

ondanks wortelen in een land waar ze niet mogen blijven. Door uitzonderingen te maken beloon je slecht gedrag met een verblijfsvergunning. Wij kunnen helaas niet iedereen opvangen die het armer heeft aan de andere kant van de wereld. Meedenken, tolerant zijn, oké, op een gegeven moment moet je ook durven zeggen dat mensen niet zielig zijn als ze alleen hier naartoe vluchten om een beter leven te leiden. Nogmaals: ik heb het hier niet over echte vluchtelingen uit onveilige landen. Bovendien zijn mensen die hier, bijvoorbeeld op uitnodiging van bedrijven, willen werken en wonen vaak welkom, maar dan moeten ze de procedure in eigen land afwachten. De regeling die dat mogelijk maakt heb ik zelf helpen versoepelen. Met EU-burgers die hier komen heb ik ook geen moeite, maar dan moeten we wel meer werk maken van de bescherming van de Europese buitengrenzen.”

Drs. Rita Verdonk geeft vanuit haar deskundigheid en ervaring haar scherpe en boeiende lezingen over leiderschap, openbare orde, veiligheid, integratie, ondernemerschap en conflictbeheersing. Daarnaast is ze een ervaren dagvoorzitter. Verdonk is afgestudeerd socioloog aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Na haar studie heeft ze in leidinggevende posities gewerkt. Zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid. Begonnen als adjunct-directeur van het Huis van Bewaring in Scheveningen, heeft ze zich ontwikkeld in functies als directielid van Penitentiaire Inrichting De Schie in Rotterdam, directiefuncties bij het ministerie van Justitie, Directeur Staatsveiligheid bij de Binnenlandse Veiligheidsdienst en manager Openbare Orde en Veiligheid bij KPMG. Ze is in de kabinetten Balkenende II en III minister geweest, eerst van Vreemdelingenzaken en Integratie en daarna van Integratie, Jeugdbescherming, Preventie en Reclassering. Als ondernemer heeft ze onder andere CVMonitor opgezet.

info@speakersacademy.nl